

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

47. An invasus ab ebrio, furiosos, amente, vel dormiente posit illum
occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ, si sciat incidisse in
amentiam, ebrietatem, & dormitionem in peccato mortali? Et quid, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76432)

accusatione, aut testimonio falso, quamvis alieno, quod nobis non displicet, quando non potest alia via mori illa iniusta vitari, quia etiam qui sic parat, infert vim per alterum, nempe per iudicem. Ita Hurtado, cuius sententiam sequitur etiam nouissimè, me citato, Cardinalis de Lugo *vbi supra*, omnino videndus, vnde nec defini etiam hic apponere verba Ioann. Dicastilli *de iust. loco citato lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 9. n. 117. vbi si ait. Vtrum autem liceat praeuenire occidendo illum, qui falsis testibus iam subordinatis ita me oppugnat in iudicio, vt necesse sit me occidi, aut infamari, aut bona mea amittere, non omnino consentiunt Auctores. Negat Less. *supra n. 47.* & aliqui alij. affirmat Bannez *supra. concl. 2.* quam sententiam probabilem etiam putat Petrus Navarra *lib. 2. c. 3. n. 361.* & alij, qui speculatiuè quidem putant hanc sententiam esse veram, aut valde probabilem; qui enim falsum deponens sic me oppugnat, videatur me occidere alieno gladio, vel me iniuste infamare, aut bonis priuare. In praxi tamen tutius esse putant tueri sententiam Lessij, & aliorum; tum, quia homines facile crederent se per calumniam accusari, neque aliud esse refugium praeter mortem accusatoris, indeque pateret aditus infinitis homicidijs; tum, quia, qui falsum testimonium dicit in iudicio, non censetur aggressor vitae, aut vim inferre, sed committere iniustitiam, quae ex sua natura puniri potest à iudice.*

5. Haec tamen rationes mihi omnino displicent. *Prima*, quia non niritur ipsi rei naturae, sed passioni, aut caecitati mentis hominum, qui si imprudenter agant, vel temerè iudicando aduersarij in iniuste deponere apud iudicem, vel non esse aliud medium euadendi, non id officit veritati opinionis, quae tantum loquitur in casu in quo vtramque certò moraliter constat, & quod iniuste oppugnetur in iudicio, & quod non sit alius modus euadendi: in quo casu mihi videtur valde probabilis sententia. *Secunda ratio* multò magis displicet. Negandum enim est non censeri aggressorem, aut vim inferre eum, qui falsum testimonium dicit in iudicio; tunc enim aperte vim inferre, & dolum contra alterius vim adhibendo causam sufficientem ad occisionem innocentis, cum posito illo testimonio falso, & falsa probatione necessitèr finem vel vitam, vel famam, & honorem, vel bonis spoliandum. Itaque placet mihi sententia Bannez, Huelvique Dicastilli. Vnde apparet quàm probabilia sint, ea, quae ego olim docui in *tract. de Homicidio*, cum cautius loquutus sim, quàm citati DD. & tamen non deferre aliqui sciolis obmutantes contra me,

RESOL. XLVI.

An licet, qui ex mandato iudicis reum capiunt eundem armis resistente, impunè occidere possint?
Et explanantur sex limitationes, & circumstantiae, sine quibus hoc minimè licet facere; & si Magistratus extra easdem circumstantias capi, aut necari reum iubeat, ne ipse à culpa immunis erit. Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Ref. 44.

§ 1. **L**orum sententia videtur approbanda, qui id non aliter admitti posse statuant, nisi sub limitationibus sequentibus. *Prima*, si lictores certum, & speciale de capiendo reo à Magistratu habeant mādatum, *Secunda*, si capiendus armata manu resistat, & vim licitoribus pareat, quò referri poterit. *l. si seruus 4. C. de his qui ad Eccles. confug.* quo loquitur de seruo, qui armis hostiliter domino resistit. Sed quia in dubio credi potest reus capiendus armis resistere, non vt aliis noceat, sed vt se eripiat, facile arma depositurus, si euadere possit, adeoque pro aggressore haberi nequeat, ideo opus erit. *Tertia*, vt sit crimen atrox, & ad minimum capitale. Ceteroquin contemptus Magistratus, qui hic inter-

uenit, non erit adaequatum delictum ad occisionem. *Quarta*, vt nulla alia ratione reus capi possit, sed quomodo sit euasurus: idque maximè. *Quinta*, si ab euadente grauiora mala sint metuenda. *Sexta* denique, vt capiendus de crimine sufficienter sit diffamatus. Extra haec circumstantias si capiendum occidat officiales, extraordinaria poena erunt coercendi: sed officij ipsorum erit, rem referre ad magistratum. Qui si extra eandem circumstantias capi, aut necari reum iubeat, nec ipse à culpa & poena immunis erit. Vide Iulium Clarum *lib. 5. q. 29.* Fachinam *controv. lib. 9. c. 73.* Pirinacium *q. 32. n. 40. & seq.* cum alijs penes ipsos.

RESOL. XLVII.

An inuasus ab ebrio, furioso, amente, vel dormiente possit illum occidere, cum moderamine inculpata tutele, si sciat incidisse in amentiam, ebrietatem, & dormitiam in peccato mortali?
Et quid, si inuasus probabiliter credat se esse in statu gratiae?
Et quid est agendum, si multum dubiet de suo statu?
Et colligitur posse satellites, seu publicos ministros cum moderamine inculpata tutele occidere, si forte, vel iniuste conentur interficere innocentem, vel illum capere, vt iniuste occidatur.
Et quid, si satellites ignorent innocentiam eius, & bona fide munus obeant?
Et docetur iniuste carceratum posse in se à carceribus frangere, tam adhibita conspiratione frangendo carcerem, quam dirumpendo vincula, & si opus fuerit etiam carceris custodem occidendo.
Et notatur, quod licet possit quis etiam interficere inuasorem iniustum vitae, honorum, & honoris proximi, vt impediatur, si non possit alio impediri, difficultas est an reneatur quis id facere? Ex part. 1. tit. 6. & Misc. 6. Ref. 52.

§ 1. **P**otest quis magis generaliter querere, an possit occidere furiosum, vel amentem, ebrium, vel dormientem, qui cum inuadit, si non possit aliter se defendere: Ratio dubitandi, quia si iniustus aggressor propter iniustam aggressionem amittit ius, quod alias habebat seruandi propriam vitam, isti non sunt iniusti aggressores, vt supponimus, ergo non amittunt ius seruandi propriam.
 2. Nihilominus respondeo cum Lessio *lib. 2. c. 9. dub. 8. n. 42.* & alijs licitum esse: Ratio est, quia aggressus tunc habet ius seruandi suam vitam, & amens, ebrius, & c. non censetur habere ius retinendi vitam suam cum damno alterius innocentis. Et ita etiam docet Dicastillus *de iust. lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 1. n. 26.*
 3. Sed difficultas est in casu proposito in titulo praefentis resolutionis, & ad illum sic responderet Ioannes Pontius in *cur. theol. disp. 52. q. 5. concl. 5. n. 27.* vbi sic ait: Licet in conscientia interficere aggressorem iniustum ad tuendam vitam, quando alias eam tueri non potest. Obiicies, si talis aggressor interficeretur perderet vitam aeternam, sed aggressus deberet exponere vitam temporalem pro vita spirituali proximi; ergo non licet ipsi interficere ipsum.
 4. Respondeo distinguendo minorem: quando iactura illa vitae spiritualis non dependet à voluntate ipsiusmet proximi, concedo; alia, transeat, & nego consequentiam, quia posset aggressor non aggrediendo, aut desistendo ab iniusta inuasionem cauere illud dampnum, vnde sibi illud imputandum, non aggressor, qui se tantum defendit.
 5. Quod si tamen inuasor esset ebrius, aut insanus, & constaret ipsum esse in statu peccati mortali: inuasus autem credere probabiliter se esse in statu gratiae,

Sup. hac doctrina contenta in hoc & seq. 6. Nota in Ref. a. prop. finem vers. Notandum est.

Sup. hoc infra in ref. 52. §. Quarto licitum est non occidere.

K 3 teneatur

teneretur ex charitate potius permittere se interfici; quam occidere inuasorem: quia in tali casu mors aeterna inuasoris non dependeret à voluntate libera ipsius; unde ex praecepto charitatis obligantis ad exponendam vitam temporalem pro vita spirituali proximi, quando iactura ipsius non dependet à voluntate ipsiusmet, teneretur inuasus permittere se interfici potius, quam occidere talem inuasorem.

6. Sed si dubitaret multum de suo statu, potius deberet cauere vitam spirituali propriae, quam alienae; Existimarem tamen, quod si quis ex charitate quamvis antea dederet esse in malo statu, permitteret se interfici, quod iustificaretur mediante actu tam heroico charitatis, & voto Sacramenti illo incluso. Haec Pontius, multum quidem notanda.

7. Colligitur ex dictis, posse occidi satellites, seu publicos ministros cum moderatione inculpatæ tutelæ, si forte, vel iniuste conentur interficere innocentem, vel illum capere, vt iniuste occidatur, dummodo ipsi sciant eum esse innocentem. Quod ignorent, & bona fide minus sum obeant, plerique Auctores docent non posse occidi; bonum enim commune postulat, vt non inferatur damnum ministris bona fide publicum officium exercentibus. Ita Dicastillus loco citato, n. 11. qui adducit Molinam, Couarr. Aragon. & alios; sed Franciscus de Cuenca de sui defensione lib. 2. q. 3. num. 11. & 12. ait, iniuste carceratum posse licite à carceribus fugere, tam adhibita conspiratione frangendo carcerem, quam vincula dirumpendo, & si opus fuerit etiam carceris Custodes occidendo; Bœrius d. decis. 215. num. 30. vers. quinimo, per Lucam de Penna in l. prohibitorium C. de iure scti lib. 20. col. 2. n. 11. vers. sed pone dum ageretur, Farinacius d. titul. de carceribus quaest. 27. n. 14. & d. qu. 30. n. 129. plures referens.

8. Nota, quod licet possit quis etiam interficere inuasorem iniustum vitae, bonorum, honoris proximi, vt impediatur si non possit alio impedi; difficultas est an teneatur quis id facere? ad hoc dubium Ioannes Pontius ubi supra, concl. 8. n. 31. sic respondet; Existimo quod sic, praesertim ad tuendam vitam innocentis, quia cum licite possit, videtur charitas obligare, vt faciat, quicquid dicat Cardinalis Lugo post Lessium, nam quamvis vita inuasoris sit ex se aequalis vitae inuasus, & ipsa occisio sit horrenda actio; tamen cum culpa ipsiusmet fiat, vt occidatur, omnino praefenda est vita inuasus, cuius etiam occisio est longè magis horrenda, quam inuasoris: imò huius non videtur horrenda, sed potius gloriosa. Ita ille.

RESOL. XLVIII.

An licitum sit sumere venenum, vt experiaris virtutem iheriacae? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 38.

§. 1. Ad hunc casum ita respondet Malderus in 2. 2. r. 3. c. 1. dub. 19. Non licet sumere venenum vt experiaris theriacam, nisi euidentis necessitas fuerit capiendi eius experimenta, aut satis certus fueris non subire in eo periculum, quod quia moraliter vix contingit, verius simpliciter Lopez negat. Ita ille.

2. Sed non desinam hic apponere verba Rodriguez in sum. 1. c. 221. n. 3. vbi sic ait. [No es pecado mortal tomar vno veneno o consentir que le muerda vna vibora para experimentar la virtud de la triaca, y esto concurrendo estas condiciones La primera que el que la compone se tenga por hombre que lo sabe bien hacer. La segunda que se prueue primero su virtud en vn bruto, y que el que la toma crea ser buena, y que no se pone a peligro. Assi lo tiene Nauarro, porque si està en duda, si se pone a peligro, illicito es tomarle.] sic ille.

RESOL. XLIX.

An aliquis ex ignorantia inuincibilis excusetur ab homicidio sui ipsius, praesertim in aliquo casu, & ad evitandam gravem ignominiam, vel seruandam castitatem? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 30.

§. 1. Negatiue respondet Caiet. in 2. 2. q. 124. art. 1. Verum mihi placet affirmatiua sententia, quam tuncur Sotus de Iust. lib. 5. q. 1. art. 5. in fine. Lel. lib. 2. c. 9. dub. 6. n. 2; Becanus in 2. 2. de Iust. & iur. q. 1. de Homicidio, concl. 1. Malderus in 2. 2. r. 3. cap. 1. dub. 17. Filiucius tom. 2. r. 29. c. 4. n. 67. & Molina de Iust. 1. 4. tr. 3. disp. 9. n. 5. vbi sic ait. Quando quod de iure est naturali occultum, subtile, minimeque facile peruiam habet rationem, in id cadere potest ignorantia inuincibilis, quicquid alij in contrarium dicant, maxime quando id aestimatoribus huius mundi vitantis actus laude & honore dignus communitur reputatur. Neque est improbable ignorantiam exulasse à culpa lethali actum, quo Lucretia se ipsam interfecit, sumisq; alios actus ab Ethnicis hominibus perpetratos. Ita Molina. igitur dicendum est, quod quamvis homicidium sit contra lumen naturæ secundarium, hoc est, contra conclusiones deductas ex principijs notis lumine naturali, tamen potest cadere ignorantia in eiusmodi veritate, praesertim in aliquo casu, v.g. ad vitandam ignominiam, vel seruandam castitatem.

RESOL. L.

An possit dari ignorantia inuincibilis, quod in aliquo casu homicidium sui ipsius sit licitum, & pro quo non debeat in dubio priuari Ecclesiastica sepultura? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. 2. Ref. 47.

§. 1. Haec dubia discutienda sunt ex occasione casus huiusmodi facti enarrati à Bernardino Scardone de antiquitate Urbis Patanae, lib. 2. Cap. 1. 4. vbi agitur de Isabella Baugnana puella agrestis sic asserit. Erit maritima laudis iacturam nobiles mulieres Patanae ex eo fecisse videantur, quod hic modo puella rusticana obcurissimi nominis, pudicitiae splendore praeceteris laudatæ rego tamè ex eo patriam nostram praecleari facinoris laude fraudandâ non censui, quin potius de tam generosi, ac pudici animi constantia, vel sic ignote puellae ad praescum decus Patanae pudicitiae, quicquid olim de hac ipsa in alio nostro opere de castitate iam dixi, hic rursum referendum putari. Nam quo tempore Maximilianus Augustus totam ferrè Venetiam, & praesertim agrum Patavinum excursionibus deuasabat: cum turmatim agrestes omnes in urbem confugerent, puella ista agrestis humili loco nata, sed nobilissimo animo & honesta for: na praedita, vbi vrbè ingressa est, à propinquis suis (vt fit) ignara via à recto itinere ex minima trepidatione de se exit; & dum ita ignara locorum, extrabunda, lacrymas, omnia circumlustrat, in manus forte incidit Militum Venetorum, qui praesidio Urbis stabant: à quibus tracta est in proxima cõstubernia, vt ibi interim ludibrio haberetur eius pudicitia. Sed nescio quo colore, & fato profluit miscella domo, & recta ad portâ, quae paulò ante in gressu fuerat, festina procurrit, putans se tutiorem fore inter hostes, & in agris, atque vbi que locorum, quam intra aenia, & inter praesidia Ciuitatis. Insequitur incesti illi, acimpj praedones. Fugit exterrita puella more trepidâ & imbellis danna, quae à cambusa raptâ fugâ rapit in memora & saluus: & vbi euadere amplius nõ sperat, de praerupta saxi crepidine sese praecipit,